

Witold Marcoń
Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Stefan Kapuściński – działacz związkowy, poseł do Sejmu Śląskiego w latach 1930–1939 i dziennikarz

Stefan Kapuściński należy do postaci zapomnianych. Ten zasłużony działacz związkowy, dziennikarz i polityk pochodził z Warszawy. Dwanaście lat swego życia spędził w Katowicach. Jego postać występuje w publikacjach o charakterze encyklopedycznym¹ oraz w opracowaniach związanych z historią XX w.² O Stefanie Kapuścińskim pisano również w prasie³. Pragnę się skupić na jego roli jako posła Sejmu Śląskiego trzeciej kadencji w latach 1930–1939, reprezentującego śląską sanację w regionalnym parlamencie autonomicznego województwa. Posługiwał się trzema pseudonimami: Górnicki, Kowalski i Stafka. Urodził się w Warszawie 9 marca 1896 r. w rodzinie mistrza kowalskiego Anzelma i Marii z Kułakowskich. Miał siostrę Irenę oraz dwóch braci: Mariana i Stanisława Leopolda. Edukację szkolną pobierał w Warszawie. Uczęszczał do Gimnazjum im. Aleksandra Wielopolskiego. Maturę zdał w 1915 r. W latach 1915–1922 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Będąc uczniem w gimnazjum należał do tajnej organizacji „Przyszłość” (PET) oraz tajnego harcerstwa. Na studiach był członkiem Związku Młodzieży Polskiej i warszawskiej komórki Polskiej Organizacji Wojskowej (dalej: POW). W 1918 r. zgłosił się jako ochotnik do Wojska Polskiego. W latach 1922–1926 był kierownikiem okręgu wołyńskiego „Straży Kresowej”, późniejszego Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich, następnie zastępcą kierownika Okręgu Centralnego Związku Ochrony Kresów Zachodnich w Warszawie. W 1927 r.

¹ H. Rechowicz, *Sejm Śląski 1922–1939*, wyd. 2, Katowice 1971, s. 337; F. Szymiczek, *Kapuściński Stefan* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 12, Wrocław – Warszawa – Kraków 1966, s. 11–13; tenże, *Kapuściński Stefan* [w:] *Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego*, red. F. Tych, t. 3, Warszawa 1922, s. 94–95.

² S. Ajzner, *Związek Związków Zawodowych 1931–1939*, Warszawa 1979, s. 22, 25, 72, 107, 223, 224, 237, 240, 330, 349, 407, 417; E. Długajczyk, *Sanacja Śląska 1926–1939. Zarys dziejów politycznych*, Katowice 1983, s. 67, 68, 71–75, 107, 111, 113, 119, 122, 123, 125, 157, 163, 164, 175, 178, 184, 189, 209, 212, 217, 230, 254, 255, 269, 285, 289, 231, 294, 295, 302, 306, 319, 321, 323, 331, 340, 341, 357, 362; Z. Hojka, *Polski ruch zawodowy w województwie śląskim (1922–1939). Oblicze polityczne*, Katowice 2006, s. 102, 126, 174, 183, 185, 217, 234–235, 236, 238, 270, 274, 277, 279, 280, 282–291, 293; T. Jędruszcak, *Piłsudczycy bez Piłsudskiego*, Warszawa 1963, s. 74, 114, 145; J. Renik, *Od kaszty do pióra. Wspomnienia dziennikarza*, Katowice 1967, s. 123; L. Wanat, *Za murami Pawiaka*, Warszawa 1985, s. 394; M. Wanatowicz, *Ludność napływowa na Górnym Śląsku w latach 1922–1939*, Katowice 1982, s. 21, 217.

³ J. Lis-Błońska, *Stefan Kapuściński (Z galer boowników demokracji polskiej)*, „Nowa Epoka” 1946, nr 2, s. 10; W. Zejar, *Ludzie klubu katowickiego*, „Tygodnik Demokratyczny” 1963, nr 43, s. 2.

przeniósł się na Górny Śląsk, gdzie został sekretarzem okręgu Generalnej Federacji Związku Związków Zawodowych (dalej: ZZZ). Należał on do grona czołowych działaczy śląskiej sanacji. Współorganizował sanacyjny blok wyborczy w wyborach do Sejmu i Senatu R.P. w 1928 r. w województwie śląskim Polskie Zjednoczenie Pracy przemianowano go na Narodowo-Chrześcijańskie Zjednoczenie Pracy (dalej: N-ChZP). Stefan Kapuściński wchodził w skład Komitetu Wykonawczego tej organizacji. W ZZZ piastował wiele funkcji i od stycznia 1934 r. do marca 1937 r. członka Centralnego Wydziału Zawodowego (dalej: CWZ), przewodniczącego Śląskiej Okręgowej Rady Zawodowej od marca 1937 do 1939 r., na przemian wiceprezesa i sekretarza CWZ i jednocześnie członka Prezydium CWZ, sekretarza generalnego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Górniczego ZZZ w Polsce od października 1933 r. do maja 1936 r., a po przełomie w tym związku i przekształceniu go w kwietniu 1937 r. w Związek Zawodowy Górników, został członkiem Prezydium Zarządu Głównego i sekretarzem generalnym Związku Zawodowego Górników. W okresie od 1 grudnia 1931 r. do marca 1934 r. pełnił funkcję prezesa Federacji Pracowników Umysłowych, a po jej reorganizacji objął przewodnictwo Związku Zawodowego Pracowników Umysłowych ZZZ. Był również przewodniczącym Śląskiej Okręgowej Rady Zawodowej ZZZ w Katowicach oraz członkiem Prezydium Centralnego Wydziału ZZZ w Warszawie. Pisał do prasy związkowej w latach 1927–1936. Był redaktorem gazety sanacyjnej „Polska Zachodnia” w Katowicach. W latach 1938–1939 był członkiem Kompletu Rady Ubezpieczeń Społecznych przy ministrze pracy i opieki społecznej. Stefan Kapuściński był żonaty od 18 lutego 1933 r. z Heleną z Brodów. Małżeństwo to nie pozostawiło po sobie potomstwa. Za swą działalność społeczną i polityczną był doceniany o czym świadczą odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi Federacji I Klasy oraz Krzyż Niepodległości. Był ostrym przeciwnikiem powstałego w lutym 1937 r. Obozu Zjednoczenia Narodowego (dalej: OZN). Jego postawa spotykała się z ostrą krytyką ze strony części prorządowo nastawionych działaczy ZZZ, którzy na zjeździe w marcu 1937 w Katowicach wyrazili mu votum nieufności. W tym samym czasie odbywająca się w Katowicach konferencja górników ZZZ poparła stanowisko Stefana Kapuścińskiego i opowiedziała się przeciwko OZN. Tym samym odrzucili votum nieufności przeciw niemu. Stefan Kapuściński odrzucił ofertę przystąpienia do nowej prorządowej organizacji zawodowej Zjednoczenie Polskich Związków Zawodowych pozostającej pod wyłącznymi wpływami OZN i do wybuchu II wojny światowej kierował śląską organizacją ZZZ. W tym czasie był inicjatorem i współorganizatorem licznych strajków w województwie śląskim. Swoimi wystąpieniami i jawną niechęcią do OZN naraził się wojewodzie śląskiemu Michałowi Grażyńskiemu, który w 1938 r. zagroził mu zesłaniem do obozu w Berezie Kartuskiej. Należał do współorganizatorów Klubu Demokratycznego w Katowicach w marcu 1938 r. Wszedł do zarządu jako wiceprezes.

W autonomicznym Sejmie Śląskim

Stefan Kapuściński akceptował specyfikę ustrojową województwa śląskiego, polegającą na jego szczególnym statusie prawnym. Mając na uwadze walkę plebiscytową oraz szanując odrębności Śląska, będące rezultatem wielowiekowej przynależności do niemieckiej strefy wpływów, Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej dnia 15 lipca 1920 r. uchwalił pierwszą w niepodległej Polsce ustawę konstytucyjną zawierającą statut organiczny województwa śląskiego⁴. Stał na gruncie poszanowania autonomii śląskiej. Za jej główne zadanie Stefan Kapuściński uważał stanowienie prawa poprzez działalność legislacyjną regionalnego jednoizbowego parlamentu. Dostrzegał wartość autonomii śląskiej dla tej jednostki terytorialnej. Według niego Sejm Śląski był jednym z gwarantów autonomii śląskiej. Należał on do zwolenników regionalizmu śląskiego, który był prądem dążącym do zespolenia wszystkich sił społecznych dla państwa, zharmonizowania ich wysiłków z wysiłkami jego organów zmierzających do tworzenia dobrobytu dla społeczeństwa II RP⁵. Uważał ten prąd za istotny dla państwa polskiego dla wszystkich regionów kraju, powstałego z trzech byłych zaborów: austriackiego, pruskiego i rosyjskiego. Według niego był motorem gospodarczego i kulturalnego rozwoju państwa. Dla Górnego Śląska regionalizm był swoistą formą rozwoju tej ziemi. Stefan Kapuściński reprezentował w autonomicznym organizmie, śląską sanację w regionalnym parlamencie jednoizbowym trzeciej i czwartej kadencji. Wybory do III Sejmu Śląskiego odbyły się dnia 23 listopada 1930 r. Stefan Kapuściński został wybrany posłem parlamentu lokalnego w okręgu nr 2 z siedzibą w Katowicach⁶. Jako poseł N-ChZP zasiadał w dwóch komisjach. Był członkiem Komisji Budowlano-Mieszkaniowej oraz piastował godność sekretarza Komisji Pracy i Opieki Społecznej⁷. Stefan Kapuściński należał do gorących zwolenników ujednastajniania ustaw śląskich z ogólnopaństwowymi. Zmierzał w pracach legislacyjnych w kierunku zmniejszania różnic, które wynikały z funkcjonowania mozaiki przepisów w części cieszyńskiej i górnośląskiej województwa. Był zwolennikiem unifikacji z obszarem II Rzeczypospolitej autonomicznego województwa z zachowaniem pewnych odrębności, wynikających ze specyfiki terenu. Na 42 posiedzeniu III Sejmu Śląskiego 16 maja 1934 r. referował sprawozdanie Komisji Prawniczej w sprawie wniosku Śląskiej Rady Wojewódzkiej zawierającego projekt ustawy w przedmiocie rozporządzenia prezydenta RP z dnia 22 marca 1928 r. dotychczasowego dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użyt-

⁴ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Dz.U.R.P.) 1920, nr 73, poz. 497; *Materiały do ustawy konstytucyjnej z dnia 15 lipca 1920 r.*, Mikołów 1932, s. 78–90; *Ustawy Sejmu Śląskiego 1922–1932*, Katowice 1932, s. 9–32.

⁵ „Polska Zachodnia” 1928, nr 235, s. 2.

⁶ J. Pabisz, *Wyniki wyborów parlamentarnych (do Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz do Sejmu Śląskiego) na terenie województwa śląskiego w latach 1919–1939*, „Studia i materiały z dziejów Śląska” t. 7, Wrocław 1966, s. 432.

⁷ W. Musialik, *Górnoślązacy w parlamentach II Rzeczypospolitej (1919–1939)*, Opole 2004, s. 163.

ku⁸. Stefan Kapuściński Opowiadał się za jednolitością przepisów prawnych w całym państwie polskim. Dlatego posłowie poparli wywód posła N-ChZP i uchwalili ustawę z dnia 16 maja 1934 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku⁹. W ten sposób obowiązywały na terenie województwa śląskiego centralne unormowania powyższego rozporządzenia prezydenta RP z dnia 22 marca 1928 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku¹⁰. Na 42 posiedzeniu III Sejmu Śląskiego 16 maja 1934 r. przedstawił sprawozdanie Komisji Prawniczej w sprawie inicjatywy legislacyjnej Śląskiej Rady Wojewódzkiej zawierającej projekt ustawy o chowaniu zmarłych i stwierdzeniu przyczyny zgonu¹¹. Posłowie parlamentu lokalnego trzeciej kadencji zaakceptowali argumentację posła sanacyjnego. Przyjęli ustawę z dnia 16 maja 1934 o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu¹². Na terenie autonomicznym obowiązywały przepisy ogólnopolskie z dnia 17 marca 1932 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu¹³. Stefan Kapuściński dążył do niwelowania różnic w przepisach prawnych pomiędzy województwem autonomicznym a państwem polskim.

Sejm Śląski był wyposażony w szerokie kompetencje w zakresie przemysłu, handlu i rzemiosła. Miały one na celu ochronę życia gospodarczego Śląska oraz zagwarantowania takiego poziomu, jaki istniał w chwili objęcia Górnego Śląska przez Polskę. Kompetencje w sprawach przemysłu i handlu Sejmu Śląskiego były natury biernej. Zamykały się w prawie udzielania albo odmówienia zgody na odpowiednią ustawę państwową. Zgody Sejmu Śląskiego wymagały ograniczenia ilości przedsiębiorstw w dziedzinie wydobywania węgla, produkcji hutnictwa, wyrobów chemicznych, cementu i innych gałęzi produkcyjnych, zatrudniających na Śląsku co najmniej tylu robotników, co analogiczne przedsiębiorstwa na pozostałym terenie Polski. Przepis ten nie miał praktycznego znaczenia. Jednak doszło na Śląsku do tego, czego obawiali się autorzy tego postanowienia, do dużych ograniczeń produkcyjnych. Ograniczenia te były jednak wynikiem ówczesnych stosunków gospodarczych w Polsce. Art. 8a nie dawał podstawy prawnej do rozszerzenia kompetencji ustawodawczej Sejmu Śląskiego na dziedziny życia, niewymienione wyraźnie w poszczególnych przepisach Statutu organicznego, Sejm Śląski mógł wyrazić zgodę bądź jej odmówić w sprawie rozciągnięcia ustawy państwowej o ochronie pracy na obszar województwa śląskiego.

III Sejm Śląski funkcjonował od 9 grudnia 1930 r. do 26 marca 1935 r. Parlament autonomiczny tej kadencji wykorzystując swoje bierne kompetencje zawarte w art. 8a bardzo często wyrażał zgodę na wejście prawa ogólnopolskiego z zakresu górnictwa, handlu i rzemiosła. Świadczy to o woli tego parlamentu

⁸ Druki sejmowe: nr 313 i 371/III Sejm Śląski (dalej SS); Sprawozdanie stenograficzne (dalej: Spr. sten.) z 42 pos. z dnia 16 maja 1934 r. III SS; szpalta (dalej: szp.) 5–6.

⁹ Dziennik Ustaw Śląskich (dalej: Dz.U.Śl.) 1934, nr 14, poz. 27.

¹⁰ Dz.U.R.P. 1928, nr 36, poz. 343.

¹¹ Druki sejmowe: nr 346 i 370/III SS; Spr. sten z 42 pos. z dnia 16 maja 1934 r. III SS, szp. 7.

¹² Dz.U.Śl. 1934, nr 14, poz. 28.

¹³ Dz.U.R.P. 1932, nr 35, poz. 359.

na unifikację województwa śląskiego z państwem polskim. Dlatego w okresie trzeciej kadencji komisja prawnicza działająca pod kierunkiem Włodzimierza Dąbrowskiego zwolennika integracji, akceptowała wejście w życie centralnych regulacji na teren autonomicznego organizmu. Inicjatorem takiego rozwiązania był wojewoda śląski Michał Grażyński¹⁴. Poseł sprawozdawca z ramienia N-ChZP Stefan Kapuściński przedstawił cel obowiązywania na terenie tej jednostki administracyjnej rozporządzenia prezydenta RP z dnia 30 czerwca 1927 r. w sprawie produkcji, przywozu i używania bieli ołowianej, siarczanu ołowiu oraz innych związków ołowiu¹⁵. Poseł sanacyjny ujął to w ten sposób:

Cale rozporządzenie ma charakter ochrony zdrowia i uregulowania sprawy produkcji ołowiu, przywozu i używania bieli ołowianej, siarczanu ołowiu oraz innych związków ołowiu szkodliwych dla zdrowia. Ze względu na konieczność ujednolajnienia ustawodawstwa z punktu widzenia rzeczowych potrzeb w przemyśle na terenie województwa śląskiego¹⁶.

Posłowie nie podjęli dyskusji w tej sprawie. Autonomiczny parlament przyjął dnia 13 lutego 1931 r. ustawę o wyrażeniu zgody na wejście w życie na obszarze województwa śląskiego rozporządzenia prezydenta RP z dnia 30 czerwca 1927 r. w sprawie produkcji, przywozu i używania bieli ołowianej, siarczanu ołowiu oraz innych związków ołowiu¹⁷. Zespół posłów Chadeckiej i Narodowej Partii Robotniczej zainicjował wprowadzenie na teren autonomicznego organizmu rozporządzenia prezydenta RP z 18 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy¹⁸. Referentem tej regulacji był działacz chadecki Jan Brzeskot, który wnioskował, aby centralna regulacja obowiązywała w autonomicznej jednostce. Na ten temat zabrał też głos S. Kapuściński:

Uważamy za konieczne, aby te wszystkie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej, które w dziedzinie ochrony pracy dają duże korzyści warstwom pracującym, były jak najszybciej na teren Województwa Śląskiego rozciągnięte¹⁹.

W ten sposób posłowie III Sejmu Śląskiego 18 marca 1931 r. przyjęli ustawę w przedmiocie wyrażenia zgody Sejmu Śląskiego na rozszerzenie mocy obowiązującej rozporządzenia z 16 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy²⁰. Następny wniosek Michała Grażyńskiego dotyczył zastosowania w autonomicznym województwie centralnego aktu prawnego o prawie przemysłowym²¹. W tej sprawie wypowiadali się na forum sejmowym dwaj posłowie, działacz chadecki Czesław Chmielewski i przedstawiciel śląskiej sanacji Stefan

¹⁴ Druki sejmowe: nr 27 i 38/ III SŚ.

¹⁵ Dz.U.R.P. 1927, nr 62, poz. 543.

¹⁶ Spr. sten. z 3 pos. III SŚ z dnia 9 lutego 1931 r., szp. 4.

¹⁷ Dz.U.Śl. 1931, nr 2, poz. 6; M. Święcicki, *Instytucje polskiego prawa w latach 1918–1939*, Warszawa 1960, s. 172; *Ustawy Sejmu Śląskiego 1922–1932*, Katowice 1932, s. 636–637.

¹⁸ Druki sejmowe: nr 9, 35, 48/ IIISŚ

¹⁹ Spr. sten. z 5 pos. III SŚ z dnia 18 marca 1931 r., szp. 7; Dz.U.R.P. 1928, nr 35, poz. 325; Dz.U.Śl. 1931, nr 3, poz. 12.

²⁰ M. Święcicki, dz. cyt., s. 172–185.

²¹ Druki sejmowe: Nr 247 i 248/ IIISŚ.

Kapuściński. Poseł N-ChZP opowiadał się za ujednoliceniem przepisów prawnych w województwie śląskim i niwelowania różnic z tego zakresu z państwem polskim. Posłowie III Sejmu Śląskiego w dniu 17 maja 1933 r. przyjęli ustawę o wyrażeniu zgody na wejście w życie na obszarze województwa śląskiego rozporządzenia prezydenta RP z 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym²². Inicjatorem kolejnego projektu ustawy w oparciu o bierne kompetencje Sejmu Śląskiego dotyczącego urlopów pracowników byli posłowie klubu niemieckiego oraz Śląska Rada Wojewódzka²³. Zwracał na tę uwagę poseł mniejszości niemieckiej Richard Frank.

Poseł Stefan Kapuściński w pracy parlamentarnej kierował się koniecznością ujednolinitania przepisów na obszarze całego państwa polskiego. Świadczy o tym również jego wystąpienie na ostatnim posiedzeniu III Sejmu Śląskiego 26 marca 1935 r. W oparciu o bierne kompetencje statutu organicznego parlamentarzysty przyjęli ustawę z 26 marca 1935 r. o wyrażeniu zgody na wejście w życie na obszarze województwa śląskiego ustawy z 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu w brzmieniu ustawy z 22 marca 1933 r. w sprawie zmian w powyższej ustawie²⁴. Stefan Kapuściński będąc działaczem związkowym tzw. dużego formatu, starał się o poprawę bytu czynnych zawodowo ludzi zatrudnionych w województwie śląskim. Dbał o opiekę społeczną i ubezpieczenia dla ludzi pracujących w autonomicznym organizmie. W III Sejmie Śląskim był sekretarzem Klubu N-ChZP. Wybory do parlamentu regionalnego czwartej kadencji odbyły się 8 września 1935 r., w wyniku których został wybrany posłem do IV. Sejmu Śląskiego w okręgu wyborczym nr 6 z siedzibą w Świętochłowicach²⁵. W lokalnym parlamencie czwartej kadencji wszedł jako członek w skład następujących Komisji: Budowlano-Mieszkaniowej, Budżetowo-Skarbowej, Pracy i Opieki Społecznej oraz Regulaminowej. W 1938 r. dodatkowo został członkiem Komisji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Przez całą kadencję tego Sejmu był sekretarzem Komisji Prawniczej²⁶. W tym czasie opracowano budżet robót publicznych dla województwa śląskiego oraz budżet wojewódzkiego funduszu drogowego. Poprzez bierne kompetencje Sejmu Śląskiego wojewoda Michał Grażyński wniósł wniosek domagający się wprowadzenia ogólnopolskiego aktu prawnego z 14 kwietnia 1937 r. o skracaniu czasu pracy w górnictwie węglowym w najmniejszym województwie RP. Komisja Pracy i Opieki Społecznej parlamentu lokalnego zajmowała się inicjatywą ustawodawczą wojewody. Na 16 posiedzeniu IV Sejmu Śląskiego 4 czerwca 1937 r. zabrało głos czterech posłów w tej sprawie: Alojzy Kot, Paweł Kubik, Franciszek Fesser i Stefan Kapuściński.

²² Spr. sten. z 33 pos. III SŚ z dnia 17 maja 1933 r., szp. 28; Dz.U.R.P. 1927, nr 53, poz. 468; Dz.U.R.P. 1933, nr 25, poz. 209; Dz. U. Śl. 1933, nr 15, poz. 27.

²³ Spr. sten. z 44 pos. III SŚ z dnia 22 czerwca 1934 r., szp. 25.

²⁴ Spr. sten. z 49 pos. III SŚ z dnia 26 marca 1935 r., szp. 7–13; Dz.U.R.P. 1933, nr 27, poz. 228; Dz.U.Śl. 1935, nr 6, poz. 9; M. Święcicki, dz. cyt., s. 227–230, 239.

²⁵ J. Pabisz, dz. cyt., s. 452.

²⁶ W. Musialik, dz. cyt., s. 169.

Ostatni z nich opowiadał się za skróceniem czasu pracy w górnictwie²⁷. Posłowie przyjęli ustawę 4 czerwca 1937 r. o wyrażeniu zgody Sejmu Śląskiego na wejście w życie na obszarze województwa śląskiego ustawy z 14 kwietnia 1937 r. o skracaniu czasu pracy w górnictwie węglowym²⁸. Względ unifikacyjny zdecydował o recepcji prawa ogólnopolskiego na teren autonomiczny. Poseł S. Kapuściński zmierzał do unifikacji istniejących śląskich odrębności w przepisach prawnych względem państwa polskiego. Opowiadał się za ujednolaceniem prawodawstwa na obszarze całej II RP. Autonomiczny I Sejm Śląski przyjął ustawę dnia 29 marca 1926 r. w sprawie rozwiązania stosunku służby nauczycielskiej wskutek zawarcia przez nauczycielkę związku małżeńskiego²⁹. Ustawodawcy lokalnemu chodziło o ujednolicenie stanu prawnego w obrębie dwóch części województwa śląskiego: cieszyńskiej i górnośląskiej. Jednak obowiązująca na obszarze autonomicznego organizmu od 1926 r. ustawa ustanowiona przez I Sejm Śląski o celibacie nauczycielek miała na celu zapewnić pracę w szkolnictwie mężczyznom i zmniejszyć bezrobocie. Posłowie wyszli z założenia, że kobieta zamężna nie jest w stanie pogodzić pracy zawodowej z obowiązkami wobec rodziny. S. Kapuściński nie zgadzał się z taką argumentacją. Dnia 4 czerwca 1937 r. na 16 posiedzeniu plenarnym IV Sejmu Śląskiego przedstawił wniosek legislacyjny w sprawie zniesienia ustawy z 29 marca 1926 r. o celibacie nauczycielek na polskim Śląsku³⁰. Marszałek Karol Grzesik regionalnego parlamentu czwartej kadencji, zgodnie z obowiązującym ładem prawnym wniosek ten odesłał do Komisji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego tego gremium. ten specyficzny akt prawny po 12 latach został uchylony decyzją ogólnopolskiego Sejmu RP i przestał obowiązywać 20 kwietnia 1938 r. Centralna ustawa z 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o stosunkach służbowych poprzez uchylenie punktu 2 art. 97 ustawy z 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych wprowadzonej rozporządzeniem prezydenta RP z 28 października 1933 r. zniosła autonomiczną ustawę celibatową³¹. Dzięki temu niwelowano różnice prawne pomiędzy województwem śląskim a resztą kraju. W ten sposób ujednolicono śląskie przepisy prawne z normami ogólnopolskimi. Specyficzne i krzywdzące kobiety-nauczycielki, przepisy dzięki inicjatywie ustawodawczej posła S. Kapuścińskiego zostały uchylone przez ogólnopolski parlament. Wybuch II wojny światowej przerwał pracę parlamentarną Stefana Kapuścińskiego. Kampanię wrześniową odbywał jako ochotnik w randze porucznika. Po ucieczce z niewoli niemieckiej powrócił do Warszawy, gdzie współdziałał w założeniu Związku Syndykalistów (dalej: ZS) Polskich, który powstał 24 października 1939 r. Do władz tego związku wszedł w charakterze członka Komitetu Centralnego oraz

²⁷ Spr. sten. z 16 pos. IV SŚ z dnia 4 czerwca 1937 r., szp. 21–23.

²⁸ Dz.U.R.P. 1937, nr 31, poz. 243; Dz.U.Śl. 1937, nr 13, poz. 28; M. Świącicki, dz. cyt., s. 240–242.

²⁹ Dz.U.Śl. 1926, nr 23, poz. 39; A. Glimos-Nadgórska, *Polskie szkolnictwo powszechne województwa śląskiego (1922–1939)*, Katowice 2000, s. 132–135.

³⁰ Spr. sten. z 16 pos. IV SŚ z dnia 4 czerwca 1937 r., szp. 28.

³¹ Dz.U.R.P. 1938, nr 27, poz. 243; Dz.U.R.P. 1933, nr 85, poz. 660.

zastępcy przewodniczącego Komitetu Wykonawczego. W 1940 r. będąc fikcyjnym urzędnikiem magistratu miasta Warszawy został komendantem głównym organizacji bojowej syndykalistów. W maju 1942 r. objął w ZS kierownictwo Wydziału Prasowego, który wydawał czasopisma: „Sprawa”, „Sprawa Chłopska”, „Czyn”, „Iskra”, „Myśl Młodych” oraz „Dekada”. Pod koniec 1942 r. objął funkcję kierownika Wydziału Organizacyjnego grupy „Zachód” opiekującej się Polakami przebywającymi na robotach przymusowych w Niemczech. Został aresztowany 18 maja 1943 r., prawdopodobnie między innymi za udzielanie pomocy powstańcom żydowskim. Stefan Kapuściński został rozstrzelany 29 maja 1943 r. w ruinach getta.

Podsumowując rozważania o nim należy stwierdzić, że był działaczem związkowym, dziennikarzem oraz politykiem dużego formatu. Należał do grupy najlepszych parlamentarzystów. Posiadał wykształcenie prawnicze, bardzo przydatne do prac legislacyjnych w Sejmie Śląskim, w których intensywnie uczestniczył. Znany polityk chadecki Stanisław Janicki trafnie scharakteryzował jego postać w krótkim wierszyku:

Posel związków zawodowych
Ciągłe członków szuka nowych
Jak trzech znajdzie z nimi radzi,
Do wojewody prowadzi³².

Należał do najlepszych mówców parlamentarnych. Posiadał odpowiednie wykształcenie prawnicze do prac legislacyjnych w autonomicznym parlamencie. Był działaczem związkowym, posłem do Sejmu Śląskiego i dziennikarzem. Posiadał następujące odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Niepodległościowy.

³² S. Janicki, *Śląsk w krzywym zwierciadle*, Mikołów 1932.